

Антон Павлович Чехов

Злосторник

Пред съдебния следовател е застанал дребничък, извънредно мършав селянин с кълчищена пъстра риза и кърпени гащи. Обрасналото му с косми и надупчено от шарка лице и очите едва прозират из гъстите нависнали вежди и имат израз на мрачна суровост. Главата му е покрита с цял калпак отдавна несресвани, сплъстени косми, което му придава още по-голяма суровост, като на паяк. Той е бос.

– Денис Григориев! – започва следователят. – Ела по-близо и отговаряй на моите въпроси. На седми юли тая година железопътният пазач Иван Семьонов Акинфов, като минавал сутринта по линията, на сто четиридесет и първия километър те намерил да отвърташ гайката, с която релсите се прикрепяват за траверсите Ето я тая гайка... С тая гайка той те е задържал. Така ли беше?

– Кво каиш?

– Така ли беше, както обяснява Акинфов?

– То се знае, тъй беше.

– Добре; е, защо отвърташе гайката?

– Кво каиш?

– Остави ти своето „кво каиш“ и отговаряй на въпроса: защо отвърташе гайката?

– Ако не ми трябваше, не щях да я отвъртам – хрипти Денис и поглежда изкриво към тавана.

– Че за какво ти е потрябвала тая гайка?

– Гайката ли? Ние правим от гайките тежини на въдиците...

– Кои „ние“?

– Ние, народът... климовските селяни, значи.

– Слушай, байно, не се преструвай на идиот, а говори разбрано. За какви тежини за въдици ми лъготиш тук!

– Не съм лъгал, откак съм се родил, а сега... лъжел съм бил... – бърбори Денис и мига. – Че мигар може без тежина, ваше благородие? Ако сложиш на въдицата дребна рибка или червейче за стръв, мигар ще иде на дъното без тежина? Лъжел съм бил... – усмихва се той. – За какъв дявол ми е стръвта, ако плува отгоре? Костурът, щуката, налимът винаги по дъното вървят, а която въдица плава отгоре, тя може само шилишпер да хване, но и то рядко... В нашата река шилишперът не се въди... Тая риба обича нашироко да живее.

– Какво ми разправяш за шилишпера?

– Кво каиш? Нали сам ме питахте? По нас и господарите така ловят риба с въдица. И най-глупавото хлапе няма да седне да ти лови риба без тежина. То се знае, който не ти разбира, той и без тежина ще иде да

лови. За глупака няма нищо задължително...

– Значи, ти казваш, че си отвъртял гайката, за да направиш от нея тежина за въдицата?

– А че за какво друго? Няма на търкулка да играя с нея?

– Но за тежина на въдицата ти можеше да вземеш олово, куршум... някакво гвоздейче...

– Оловото не се намира на пътя, пари струва, а гвоздейчето не чини. От гайка по-добро няма... И тежка, и дупка има.

– Какъв се преструва на глупак! Като че вчера се е родил или от небето е паднал. Нима не разбираш, глупава главо, до какво води това отвъртане? Ако пазачът не бе видял, влакът можеше да излезе от релсите и хора да загинат. Хора щеше да убиеш!

– Да пази бог, ваше благородие! Защо ще убивам? Мигар ние не сме кръстени или сме злодеи някакви? Слава тебе господи, добри господине, цял живот сме преживели и не само никого не сме убили, но и такава мисъл не ни е минавала... Царице небесна, спаси и помилуй!... Какво говорите, господине!

– А според тебе от какво стават катастрофите с влаковете. Отвърти две-три гайки, и катастрофата готова!

Денис се усмихва и недоверчиво присвива очи срещу следователя.

– Хайде де! Толкова години вече цяло село отвъртаме гайки и ние пазил господ, а то сега катастрофа... хора ще убивам... Ако отнесях релса или, да речем, сложех дърво напреко на железницата, тогава, то се знае, ще извърне влака, а пък то... пфу! Гайка!

– Но разбери, с гайките се закрепява релсата за траверсите!

– Това ние го разбираме... Че ние не всички гайки отвъртаме... оставаме... Не вършим тая работа без ум... разбираме...

Денис се прозява и кръсти устата си.

– Миналата година тук излезе влак от релсите – говори следователят. – Ясно е сега защо.

– Заповядайте?

– Сега, казвам, е ясно защо миналата година влак излезе от релсите. Разбирам сега!

– Затова сте образовани, за да разбирате, благодетели наши... Знаел си господ кому да даде разум... Вие например разсъдихте кое как е, а пазачът, нали е селянин като нас, без никакъв разум, хваща ме за яката и ме тътрузи! Първом разсъди, а после тътрузи! То се знае, от селянин – селски ум... Запишете още, ваше благородие, че ме удари два пъти в зъбите и по гърдите.

– Когато претърсвали у вас, намерили още една гайка. .. Нея от кое място си я отвъртял и кога?

– Вие за гайката, дето беше под червеното сандъче, за нея ли приказвате?

– Не зная где е била, но у вас са я намерили. Кога си я отвъртял?

– Не съм я отвъртвал аз, даде ми я Игнашка, на Семьон кьоравия синът му. Оная, дето беше под червеното сандъче, а пък другата, дето е на шейната в двора, нея отвъртахме заедно с Митрофан.

– С кой Митрофан?

– С Митрофан Петров... Не сте ли чували? Плете мрежи и ги продава на господарите. Трябват му много такива гайки. За всяка мрежа, току-речи, десетина парчета...

– Слушай... Член хиляда осемдесет и първи от наказателния закон казва, че всяка с умисъл причинена повреда на железопътна линия, когато тя може да подложи на опасност минаващия по линията транспорт и виновният знае, че последицата от това е злополука... разбираш ли? Знае! А ти не си могъл да не знаеш към какво води това отвъртане... се осъжда на заточение с каторжна работа.

– Разбира се, вие най-добре знаете, Ние сме хора прости... какво разбираме ние?

– Всичко разбираш ти! Само че лъжеш, преструваш се!

– Защо ще лъжа? Попитайте в село, ако не вярвате... Само белица ловят без тежина, а кротушката, колко по-долна е от белицата, и тя няма да ти се хване на въдицата, ако е без тежина.

– Разправи още и за шилишпера! – усмихна се следователят.

– Шилишперът не се въди по нас... Без тежина пушаме въдицата отгоре по водата с пеперудка, тогава хващаме кленчета, и то рядко.

– Стига, мълчи...

Настана мълчание. Денис се опира ту на един, ту на другия си крак, гледа масата със зеленото сукно и усилено мига, като че гледа не сукно, а слънце. Следователят бързо пише.

– Може ли да си ида? – пита Денис след известно мълчание.

– Не. Аз трябва да те задържа под стража и да те пратя в затвора.

Денис престава да мига и като повдига гъстите си вежди, гледа възпитателно чиновника.

– Тоест как тъй в затвора? Ваше благородие! Аз нямам време, трябва да вървя на панаира; от Егор да си получа трите рубли за сланината...

– Мълчи, не ми пречи.

– В затвора... Да имаше защо, да ида, ами то така, за оная, дето

духа... За какво? Да кажеш, че съм откраднал или съм се бил... Ако за недоборите се съмнявате, ваше благородие, не му вярвайте на кмета... Попитайте господина постоянния член... Безсъвестен човек в кметът...

– Мълчи!

– Че аз и без това си мълча... – мърмори Денис. – А за туй, дето го е надрънкал кметът в бирничеството. аз мога и клетва да дам... Ние сме трима братя: Кузма Григориев, значи, Егор Григориев и аз, Денис Григориев.

– Пречиш ми!... Ей, Семьон! – вика следователят. – Отведи го!

– Ние сме трима братя – мърмори Денис, когато двама яки войници го хващат и извеждат от стаята. – Брат за брата не може да отговаря... Кузма не си плаща, сега хайде ти, Денис, отговаряй... И това ми било съдии! Да беше жив покойният господар генералът, царство му небесно, той щеше да ви научи вас, съдиите... Трябва човек да съди с умение, а не току-тъй... Можеш и с пръчки да ме биеш, ама ако има защо, по съвест...

1885

КРАЙ

© Рачо Стоянов, превод от руски

Антон Павлович Чехов
, 1885

Източник: <http://bezmonitor.com>

Сканиране: Тони

Антон П. Чехов, Разкази 1880–1886, Народна култура 1969

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1997>]